

■ PRO

Schurmegiar la cultira e salvar la qualidad da viver

Il comité d'iniziativa preschenta e defenda ses arguments

DA MARTIN CABALZAR

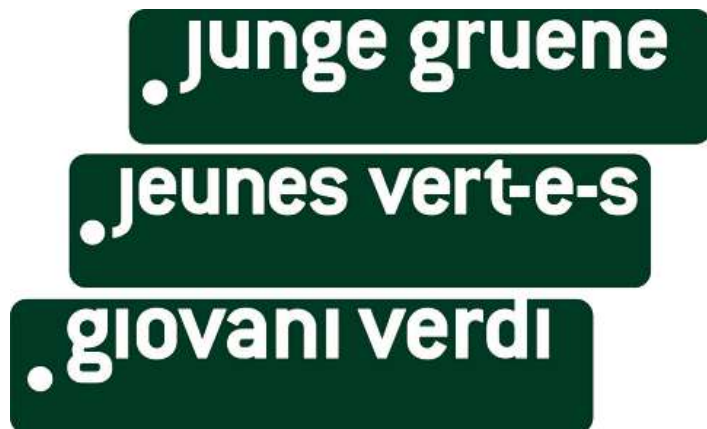
La construcziun dischordinada e sfranada destruescha la natira e la cuntrada. Da quest avis en il giuvens liberals. Cun lur iniziativa vulan els procurar che la cuntrada e la qualidad da viver restan mantegnidas. Ina chasa or en il verd en ina cuntrada rurala ed ir a la lavur cun l'auto en la citad. Quai è il siemi da bleras famiglias giuvnas. La separaziun locala tranter lieu da domicil e lieu da lavur daventa adina pli populara, las consequenzas pon dentant esser desastusas. Tant ils «deserts da betun» sco la «Svizra surbetunada» pretendan soluziuns persistentas e da lunga durada, scrivan ils iniziants e propagheschan lur iniziativa intitulada «Franar la construcziun dischordinada – per in svilup durabel dals abitadis» sco remedi. Lur finamira è la construcziun pli spesso entaifer las zonas da construcziun existentas. Inzonaziuns da nov terren da construcziun ston vegnir cumpensadas, quartiers persistentes duain vegnir promovids cun pussibilitar auzaments moderats d'edifizis existents, cun la finamira da mantegnair u megliaer la qualidad da viver.

Bloccar las zonas da bajegiar

L'iniziativa vul bloccar la surfatscha totala da las zonas da construcziun en Svizra. Zonas da construcziun novas dastgan vegnir creadas mo sch'ina zona da construcziun d'almain la medema grondezza vegn abolida en in auter lieu. L'iniziativa vul ultra da quai francar en la Constituziun ils edifizis ed ils stabiliments che dastgan anc vegnir construids ordaifer las zonas da construcziun. Plinavant pretenda l'iniziativa che surfatschas gia surbajegiadadas vegnian utilisadas meglier. La confederaziun, ils chantuns e las vischnancas stoppian ultra da quai promover furmas durablas d'abitar e da lavurar.

Edifizis ordaifer la zona da bajegiar

Tenor ils iniziants dastgan vegnir bajegiads ordaifer las zonas da construcziun mo ils edifizis ils pli necessaris e ch'èn dependents dal lieu. Latiers tutgan vias, conducts da currents, telefericas u antennas, ma er edifizis per l'agricultura. L'iniziativa vul restrenscher anc

pli fitg il circol cun ils edifizis e dals stabiliments che dastgan vegnir bajegiads ordaifer la zona da construcziun. Edifizis agriculs dastgan vegnir permess mo sch'els han in connex direct cun la cultivaziun dal terren, pia sch'els servan per exempel a la produziun da verdura da cultivaziun en il liber u a la tratga d'animals che vegnan elevads cun l'agen pavel.

Oz èn admissas sut tschertas premissas per exempel era scuvertas u stallas, en las qualas animals vegnan nutrids cun pavel cumprà. Edifizis dependents dal lieu che na servan betg a l'agricultura dastgan vegnir permess ordaifer las zonas da bajegiar mo pli sch'els èn d'interess public. Latiers tutgan per exempel reservuars d'aua. Oz dastgan vegnir permess er auters projects sco per exempel restaurants ed ustarias da muntogna.

Mintga secunda vegn surbajegià in meter quadrat

Sco ils iniziants fan valair vegn surbajegià en Svizra mintga di ina surfatscha verda d'ina dimensiun dad otg plazzas da ballape. U mintga secunda vegni surbajegià en Svizra quasi in meter quadrat. Noss terren na crescha dentant betg suenter. Cuntradas tradiziunals svaneschian, la natira, ils territoris da recreaziun en la vischnanza e la diversità da las spezias svaneschian, pretendan ils iniziants. E pervi da las chasas che vegnan construidas en lieus adina pli sparpigliads vegnan cuntradas cultivadas destruidas ed il traffic s'augmenta.

Il terren che saja ina giada vegnì zuglià en betun na possa betg vegnir duvrà per l'agricultura e saja pers per adina, argumenteschan ils giuvens liberals. Per ina produziun regiunala da victualias stoppia il terren cultivabel vegnir

mantegnì e protegì da l'ulteriura destrucziun.

Bajegiar en il dretg lieu

L'iniziativa cunter la construcziun dischordinada procura ch'il total da zonas da construcziun na crescha betg pli. En il futur duai vegnir costruì en il territori d'abitadi empè sin il prà verd. Uschia restan mantegnidas las surfatschas verdas per las generaziuns futuras, accentueschan ils iniziants. Ordaifer las zonas da bajegiar duain vegnir eregids edifizis liads al lieu ch'èn en interess public u che vegnan duvrads per l'agricultura dependenta dal terren. Questas regulaziuns commensuradas impedeschian che la destrucziun ordaifer las zonas da bajegiar cuntinueschia, dian ils iniziants.

Cun l'iniziativa saja vinavant pussaivel da bajegiar. Las reservas actualas da terren da construcziun sajan numnadain uschè grondas ch'i vegnia er a dar en l'avegnir spazi d'abitar avunda per tuts. Cun mesiras moderadas procura l'iniziativa ch'i vegnia bajegià al dretg lieu e che las reservas da terren vegnian duvradas meglier. Ils iniziants s'imaginan ch'ins pudess stgaffir en il plaunterren da quartiers persistentes plaz per il mastingn local cun installar per exempel in café, in'ustaria da quartier, ina stizun da victualias u ina scolina. Cun promover quartiers na vegnia betg mo spargnà terren da construcziun, mabain er augmentà la qualidad da viver, argumenteschan ils iniziants.

I saja da quintar che differents chantuns fetschian opposiziun cunter la nova lescha da planisaziun ed i saja da quintar ch'els fetschian era squetsch sin il parlament en vista a la segunda revisiun. Qua veglia l'iniziativa far cuntersquitsch.

■ CONTRA

L'iniziativa è radicala, nuschaivla e nunnecessaria

L'Associaziun svizra per las regiuns muntagnardas è cunter l'iniziativa

DA MARTIN CABALZAR

L'Associaziun svizra per las regiuns muntagnardas refusa l'iniziativa cunter construcziuns dischordinadas. La pretensiun che las zonas da bajegiar duain vegnir scheladas en na prenda nagin resguard sin las differenzas chantunals e regiunalas. Ella privescha chantuns e vischnancas da lur pussanza e limitescha las pussaivladadas da svilup da l'agricultura e dal turissem. «Las intenziuns centralas da l'iniziativa sajan gia ademplidas entras la lescha da planisaziun dal territori ch'è vegnida revedida dacurt», di il directur da la SAB Thomas Egger. Per ils motivs allegads renviescha l'Associaziun per las regiuns muntagnardas vehementamain questa iniziativa. Cun decretar in scumond absolut ed illimità da realisar novs inzonaziuns haja l'iniziativa in intent memia radical ch'effectueschia gist en las regiuns periferas e muntagnardas donns collaterals betg intenziunads.

Regulaziuns pli severas èn gia en vigor

L'iniziativa davart las abitaziuns secundaras e l'emprim'etappa da la revisiun da la lescha da planisaziun dal territori ch'è en vigor dapi 2014 ha gia purtà numerusas regulaziuns pli severas areguard il niz da las zonas da construcziun, cunzunt en las regiuns muntagnardas. Ils chantuns e las vischnancas èn actualmain londervi da realisar en la pratica las stipulaziuns da la lescha revedida da la planisaziun dal territori. En differents chantuns, tranter auter en il Grischun, ston grondas surfatschas inzonadas sco terren da construcziun vegnir pridas ord questa zona. Cun la lescha da planisaziun dal territori vertenta vegn la construcziun dischordinada gia cumbattida efficientamain canalisond il svilup dals abitadis vers ina concentrasiun pli ferma dals edifizis. L'iniziativa vul dentant «schelar en» las zonas da bajegiar actualas per temp nundeterminà. Cun quest moratori absolut da las zonas da construcziun è l'iniziativa memia radicala e na lubescha prest nagins svilupps pli. L'iniziativa «per in svilup durabel dals abitadis» vul plinavant era rinforzar las prescripziuns per edifizis ordaifer la zona da construc-

ziun. Dentant era qua è l'iniziativa danvanz, pertge tant la confederaziun sco ils chantuns han elavurà da cuminanza in project per ina segund'etappa da la revisiun da la planisaziun dal territori che preveda era novs regles per edifizis ordaifer la zona da bajegiar.

Donns collaterals tar l'agricultura ed il turissem

Cun sias regulaziuns restrictivas pridas en mira per edifizis en la zona d'agricultura ha l'iniziativa in effect negativ sin las perspectivas da svilup da l'agricultura. Il scumond expressiv da cumpletter internamain edifizis existents cun per exempel hallas da verduras u d'elevaziun da giaglinas limiteschan las pussaivladadas da produziun da l'agricultura indigena a moda essenziala en cumparegliaziun cun il status actual. Quai stat dal reminent er en cumplina cuntradiziun cun l'artitgel constituziunal davart la segirtad dal provediment ch'è vegnì acceptà dal pievel cun gronda maiorità il settember 2017. L'iniziativa periclitescha dentant in ulteriur svilup da la purschida turistica, damai ch'ils edifizis e stabiliments ordaifer la zona da bajegiar pon vegnir lubids mo sch'ins po documentar in eminent interess public. Tar in gea a l'iniziativa na pudess ins betg pli ereger camonas dad SAC, restaurants da muntogna u runals, sutgeras e pendicularas.

Intervenziun en cumpetenzza da chantun e vischnancas

Per zunt gravionta taxescha l'Associaziun svizra per las regiuns da muntogna (SAB) l'intervenziun massiva da la confederaziun sin l'urden federalistic sin donn e cust dals chantuns e da las vischnancas. Questa intenziun centralistica na pren nagin resguard ni da las dif-

ferenzas chantunals e regiunalas ni sin ils basegns da niz ch'èn zunt differents tranter las citads, lur aglomeraziuns e las regiuns ruralas e muntagnardas. Chantuns e vischnancas ch'èn ids enturn fin qua spargnusamain e precautamain cun lur teren ston uss surschar la surfatscha da lur zonas da bajegiar a las regiuns che disponan dad in creschament marcant da la populaziun e che disponan da mo pitschnas reservas da terren da construcziun. Co in tal mecanissem da cumpensaziun che duess funcziunar per l'entira Svizra n'è insumma anc betg sclerì e vegness a chaschunar enorms problems en la concretisaziun e pli tard en la realisaziun pratica.

Er ils impressaris grischuns recumandan in na

En in communitgà da pressa recumonda era l'Associaziun grischuna dals impressaris da refusar quest'iniziativa. L'iniziativa saja memia radicala, pericliteschia ils posts da lavur e sutmineschia las stentas per ina politica prospectiva dal territori. Quai tant pli che la nova lescha da planisaziun dal territori saja actualmain en realisaziun tant tar il chantun sco tar las vischnancas. Las consequenzas da l'iniziativa fissian desastusas per tschertas regiuns, damai ch'il terren da construcziun vegness adina pli stgars, effectuoond uschia in augment tant dal pretsch da terren sco dals tschains d'affittaziun e limitond il spazi d'agir dals manaschis artisans e dals projects d'infrastructura. Ils impressaris grischuns èn da l'avis che l'iniziativa sajettia lunsch sur sias finamiras or ed haja grondas consequenzas negativas tant per l'economia sco era per il svilup da la societad e saja perquai inutila e danvanz.